

translation and adaptation of cinema texts, causes of such mistakes and ways of their avoidance, as well as examples of adequate translation.

Keywords: audiovisual translation, film translation, subtitling, dubbing, and voice-over translation.

УДК 81'42

Безсонова Анна Сергіївна,
викладач кафедри германської філології
Горлівський інститут іноземних мов
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Бахмут, Україна
e-mail: annabessonova902@gmail.com

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМЕНТАРЯ У СТРУКТУРІ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ЛІНГВІСТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Постановка проблеми. Постійна зацікавленість сучасних дослідників в галузі лінгвістики проблемами вивчення дискурсу зумовила актуальність досліджень різних типів дискурсу загалом, а також характерних особливостей окремо взятих дискурсів, їхньої будови, складових частин, жанрів, що входять до їх структури.

Аналіз останніх досліджень. Коментар поширений у науці, журналістиці, літературознавстві та інших галузях знань. Кожне конкретне застосування накладає на коментар свої характерні особливості в залежності від сфери його застосування. Актуальність вивчення цього жанру в структурі науково-популярного лінгвістичного дискурсу зумовлена постійним інтересом сучасної науки до проблем його вивчення і побудови. Дослідження жанру коментаря сучасними лінгвістами та літературознавцями присвячені вивченню його змісту та завдань (Ю.М. Лотман), структури (Е.С. Абелюк), мети та впливу автора (В.І. Коньков), функцій (Маріза Георгалу), функціональних особливостей та взаємодії з іншими жанрами (С.В. Бершадская).

Мета та завдання. Мета статті полягає в аналізі існуючих поглядів на коментар як жанр, вивченні функціональних особливостей реалізації цього жанру в науково-популярному дискурсі. Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань: визначити зміст поняття «коментар», розглянути особливості функціонування жанру коментаря в науково-популярному дискурсі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Словник української мови розглядає коментар як: 1) пояснення тлумачення до якого-небудь тексту, 2) роз'яснювальні або критичні зауваження з приводу яких-небудь подій явищ [1].

Енциклопедичний словник-довідник «Культура русской речи», на відміну від тлумачних словників, виділяє три значення коментаря: 1) жанр аналітичної журналістики; 2) як синонім пояснення або докладного

повідомлення / розповіді про що-небудь; 3) пояснення, зауваження в різних сферах діяльності [5, с. 250].

Як зазначає Ю.М. Лотман, коментар виконує дослідні та просвітницькі завдання. І справді, коментар до літературного твору надає читачеві інформацію, необхідну (з точки зору автора) для адекватного сприйняття і усвідомлення художнього твору, додаткову інформацію, яка також може впливати на сприйняття адресата. До такої інформації можуть належати дані про епоху створення твору, особистість автора, історичні умови, деталі побуту тощо. Таким чином, в залежності від обсягу необхідної інформації, жанр коментаря в літературних творах може являти собою як макрожанр (коментарі, викладені на кількох сторінках або в цілих книгах), так і мікрожанр (короткі зауваження, зазвичай наводяться в дужках з позначкою: «прим. автора»).

Оскільки досліджуване нами поняття може бути розглянуто як жанр аналітичної журналістики, можемо припустити, що тут поряд із викладом фактів буде існувати думка й оцінки автора, його аналіз з можливою метою вплинути на сприйняття читача. Ряд дослідників в галузі журналістики виділяють такі його характеристики, як полемічність і оцінність.

В.І. Коньков зазначає, що основні мовні наміри автора коментаря спрямовані на вираження своєї думки, свого ставлення, своїх оцінок. Суттєвою особливістю він називає полемічність. Отже, комунікативна мета може бути визначена як впливаюча. Об'єктом коментаря може стати будь-який елемент життя суспільства, який сприймається цим суспільством неоднозначно. Авторами подібних коментарів зазвичай стають журналісти-публіцисти, відомі громадські та політичні діячі [4, с. 90].

Е.С. Абелюк у своїй статті зазначає, що коментар (від лат. *commentarius*) - це замітки, тлумачення до якого-небудь твору, не обов'язково художнього [2, с. 12]. Звичайно, передусім дослідниця вказує на поширення такого жанру для наукової літератури поряд із художньою. Також, аналізуючи розвиток жанру філологічного коментаря, дослідниця зазначає, що в процесі свого становлення він мав ряд різновидів: схолії (короткі замітки на полях рукописів древніх авторів), глоси (переклад або тлумачення незрозумілого слова або виразу, переважно в древніх пам'ятках писемності), маргіналії (позначки на краях книги або рукопису).

Маріза Георгалу (*Mariza Georgalou*), вивчаючи критичний дискурс на матеріалі спортивних коментарів, виділяє 4 типи висловлювань, що входять до складу коментаря в залежності від їхніх функцій: оповідання, оцінка, детальний розбір і резюмування / підбиття підсумків. Дослідниця зазначає, що в ході коментування зазначені вище функції можуть бути реалізовані за допомогою різних мовних засобів [7].

Крім того, ряд дослідників зауважують, що з розвитком суспільства, медіа та технологій, жанри можуть опинитись під впливом так званої дифузії внаслідок міжжанрової взаємодії [3,4].

Відштовхуючись від наведених вище досліджень у галузі вивчення коментаря, ми можемо зазначити, що в його основі може лежати пояснення,

історична або етимологічна довідка, авторська рефлексія й оцінка. Цей жанр може бути реалізований як за допомогою розгорнутого викладу, так і досить стислих висловлювань (до декількох фраз / слів), що, в свою чергу, також може зумовити його композицію. Отже, жанр коментаря може функціонувати в науково-популярному дискурсі як мікрожанр та як макрожанр, під впливом дифузії може частково набувати функцій інших жанрів.

У межах науково-популярного дискурсу жанр коментаря може одночасно поєднувати деякі риси всіх названих історично сформованих різновидів, а також здобувати нові.

Так, наприклад, тут може міститися коротке звернення до епохи виникнення того чи іншого поняття, лінгвістичного явища, тієї чи іншої історичної особистості.

«The verb ending used in the present tense with plural forms such as we and they also varies: it is -es in Northern and the northern parts of the East Midlands; -eth in Southern, Kentish, and the southern parts of the West Midlands; and -en elsewhere» (None of these endings has survived in Modern English) (Закінчення дієслова, що використовується в теперішньому часі, у множині, такому як ми (we), і вони (they) також різняться: -es - в північній і північній частинах Іст-Мідлендса; -eth на Півдні, в Кенті і південній частинах Уест-Мідлендса; i-en в інших місцевостях. (Жодне з цих закінчень не зберіглося в сучасній англійській)) [8, С. 50].

«The 19th century saw a massive increase in American immigration, as people fled the results of revolution, poverty and famine in Europe ...» (19-е століття стало свідком масового зростання американської імміграції, оскільки люди бігли від наслідків революції, бідності і голоду в Європі ...) [8, С.94].

Отже, коментар може бути заснований на історичній / етимологічній довідках та частково виконувати їх функції, налічувати від декількох слів / цифр, наведених в дужках, до повноцінних абзаців, що дають уявлення про лінгвістичне явище, особистість або подію.

На відміну від жанру пояснення, коментар, як правило, містить додаткову інформацію, яка може потребувати тлумачення в ході викладу основного матеріалу. Відсутність пояснення не дозволить зрозуміти і засвоїти матеріал, в той час як відсутність коментаря, можливо, позбавить читача додаткових відомостей, просторово-часових орієнтирів, історичної зумовленості, розуміння авторської позиції щодо викладеного матеріалу, проте не завадить засвоїти основний матеріал. Таким чином, здійснюється додаткове пояснення адресату-неспеціалісту.

«..Might run to 20 lines. In the early period, such sentences often appear incomplete or ill-formed to modern eyes (failing in concord, for example, or displaying an unattached subordinate clause); but it is important to appreciate that at the time such variability was normal» (... могли досягати 20 рядків. У ранній період такі речення часто виглядають неповними або погано сформованими для сучасних очей (наприклад, з відсутністю узгодження або з

неприв'язаним підметом); але важливо розуміти, що в той час така мінливість була нормальною) [8, с.70].

Основним завданням автора в цьому випадку є надання додаткової інформації, що відноситься до теми, але не є необхідною.

Надаючи інформацію в доступній формі, простими словами, автор коментаря наводить у дужках термін, що позначає явище або поняття, яке, можливо, вже було витлумачене раніше. Такий коментар-синонім дозволяє продемонструвати читачеві-неспеціалісту більш складний термін, проте завдяки такій своєрідній інтегрованості він уже не викликає труднощів. Ще однією можливою причиною використання таких коментарів може бути просто відсутність необхідності вдаватися в деталі і детально описувати складні терміни реципієнту-неспеціалісту.

«... relating to several linguistic dimensions: when it came into English (the historical dimension), how it is formed (the structural dimension) ...» (які належать до окремих лінгвістичних вимірів: коли це увійшло в англійську мову (історичний вимір), як це сформовано (структурний вимір) [8, с.170].

Крім того, коментар може супроводжувати ілюстрації, надаючи тим самим необхідну інформацію для належного розуміння зазначеного. Так, наприклад, в енциклопедії англійської мови містяться такі дописи до ілюстрацій.

"A strained-glass feature in Johnson's house, 17 Gough Square, off Fleet Street, London, where he lived from 1748 to 1759 and thus where most of the Dictionary was compiled. The house was rescued from demolition in 1911 refurbished during the 1980s, and is now a Johnson museum" (Зображення вітража в будинку Джонсона, 17 Гоф-сквер, недалеко від Фліт-стріт в Лондоні, де він жив з 1748 по 1759 рік і, таким чином, де була складена велика частина словника. Будинок був врятований від знесення в 1911 році, відреставрований у 1980-х роках і сьогодні є музеєм Джонсона) [8, с. 75].

«The American statesman and scientist, Benjamin Franklin (1706 - 90), had a keen interest in the English language, and especially in its typography (having been a printer in his youth). In a letter to Noah Webster he mourns the passing of the age of noun capitalization». (Американський державний діяч і вчений Бенджамін Франклін (1706 - 90) виявляв великий інтерес до англійської мови, і особливо до його друкацтва (будучи друкарем в молодості). У листі Ноа Вебстеру він оплакує проходження ери капіталізації (написання з великої літери іменників) [8, с. 68].

«A reconstruction of Anglo-Saxon huts at West Stow, Suffolk. Each hut is some 15-20 feet (5-6 m) in length» (Реконструкція англосаксонських хатин в Вест Стоу, Стаффорд. Кожна хатина довжиною 15-20 футів (5-6 м)) [8, 8].

«The homelands of the Germanic invaders, according to Bede and the direction of their invasions» (Батьківщина німецьких загарбників, згідно Халепа і напрямки їх вторгнення) [8, с. 6].

Супроводжуючи зображення відповідними коментарями, автор надає пояснення, обґрунтування або просто повідомлення з метою спростити

сприйняття реципієнтом-неспеціалістом. Отже, коментар частково набуває ілюстративної функції.

Висновки. Отже, проаналізувавши приклади функціонування жанру коментаря в науково-популярному лінгвістичному дискурсі, можемо відзначити, що цей жанр досить поширений і варіативний, може гуртуватися на інших жанрах (історична / етимологічна довідка, пояснення, ілюстрація), і, як наслідок, частково набувати їх функцій. Такий жанр безумовно сприяє адресатно-адресантній взаємодії, розширенню кругозору читача-неспеціаліста.

Перспективи подальших розвідок Перспективи подальших досліджень в області жанрової будови науково-популярного дискурсу полягають у можливості створення розгорнутих класифікаційних моделей його жанрової структури.

Література

1. Словник української мови. URL: <https://www.slovnuk.ua/index.php?swrd=коментар>
2. Абельюк Е.С. Лингвистика для всех. *Летние лингвистические школы 2005 и 2006* / Ред.-сост. Е. В. Муравенко, О. Ю. Шеманаева. М.: МЦНМО, 2008. 440 с.: илл.
3. Бершадская С.В. Жанровые особенности агрессивного текста. *Коммуникация в современном мире: материалы Всероссийской научно-практической конференции*. Воронеж, 2008. С. 4–5.
4. Коньков В. И. Речевая структура газетных жанров. СПб. : Роза мира, 2004. 221 с.
5. Культура русской речи. Энциклопедический словарь-справочник / под ред. Л. Ю. Иванова, А. П. Сковородникова, Е.Н. Ширяева и др. М. : Флинта ; Наука. 2003. 840 с.
6. Словарь литературных терминов URL: <http://litterms.ru/k/113>
7. Mariza Georgalou. Scoring a hat trick: Nation, football, and critical discourse analysis. *Rice Working Papers in Linguistics* 139 vol. 1, February 2009
8. The Cambridge encyclopedia of the English language. Cambridge University Press, 2004. 499 p.

Анотація

Безсонова А.С. Функціональні особливості жанру коментаря в структурі науково-популярного лінгвістичного дискурсу.

У статті розглянуто погляди сучасних науковців на проблеми вивчення різних аспектів жанру коментаря (зміст, функціонування, взаємодія з іншими жанрами тощо). На прикладі зразків науково-популярного дискурсу розглянуто особливості його функціонування в цьому типі дискурсу.

Ключові слова: науково-популярний лінгвістичний дискурс, жанр, коментар

Аннотация

Бессонова А.С. Функциональные особенности жанра комментария в структуре научно-популярного лингвистического дискурса.

В статье рассмотрены взгляды современных ученых на проблемы изучения различных аспектов жанра комментария (содержание, функционирование, взаимодействие с другими жанрами и др.), На примере научно-популярного дискурса рассмотрены особенности его функционирования в данном типе дискурса.

Ключевые слова: научно-популярный лингвистический дискурс, жанр, комментарий

Summary

Bezsonova A. Functional features of the commentary genre in the structure of science popular linguistic discourse.

The article examines the views of modern scholars on the problems of studying various aspects of the genre of commentary (content, function, interaction with other genres, etc.). Based on the examples of science popular linguistic discourse its functional peculiarities have been studied

Keywords: science popular linguistic discourse, genre, commentary

УДК 811.161.1'42

Габидуллина Алла Рашатовна,

доктор филол. наук, профессор

Горловский институт иностранных языков

ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»,

г. Бахмут. Украина;

allagabidullina54@gmail.com

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКОЕ ПОЛЕ «ЛЮБОВЬ» В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ М. ШИШКИНА

Любовь неоднократно становилась предметом исследования отечественных и зарубежных лингвистов [1-8]. В произведениях писателя-эмигранта, автора многочисленных литературных премий Михаила Шишкина этот концепт является одним из основных. Цель статьи – показать особенности реализации названного в заглавии лексико-семантического поля в романах «Венерин волос» и «Письмовник».

Ядром поля в романах писателя являются такие виды любви, названные еще древними греками, как эрос и филия, на периферии – людус, прагма, агапе и филатия.

Любовь – это **эрос**. Он основан на взаимной симпатии и половом влечении (сексуальной страсти и желании), включает в себе счастье и страдание.

Эрос имеет несколько стадий: от влюбленности до настоящей любви-дружбы. Первая стадия – влюбленность, связанная со страстью, влечением, тяготением, желанием: *А еще стала замечать, что повторяю твои жесты. Говорю твоими словами. Смотрю твоими глазами. Думаю, как ты. Пишу, как ты* («Письмовник»).

Объекты поклонения героини романа «Венерин волос» молоденькой Белы – гимназическая преподавательница французского языка, старшеклассница Нина Рокотова, князь Юсупов (точнее, его фотография: «в белых брюках, с теннисной ракеткой в руке, с ослепительной улыбкой»; Бела называет его *избранником, рыцарем*), братья подруг. Потом приходит первая юношеская любовь к более взрослому партнеру по любительскому спектаклю Алексею: он погибает во время первой мировой войны, и это